

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

І Н С Т Р У К Ц І Я

№ 36

**з охорони праці
при виконанні слюсарних робіт**

м. Суми

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО:

наказ ректора
від 17 вересня 2020 р.
№ 0748-I

І Н С Т Р У К Ц І Я № 36

З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ ВИКОНАННІ СЛЮСАРНИХ РОБІТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Дія інструкції поширюється на працівників, які виконують в університеті слюсарні роботи.

1.2. До виконання слюсарних робіт допускаються працівники віком не молодше 18 років, які пройшли медичний огляд, вступний та первинний інструктаж з питань охорони праці та пожежної безпеки, а також навчання безпечним методам ведення таких робіт.

1.3. Працівники повинні один раз на 6 місяців проходити повторні інструктажі з питань охорони праці, а при виконанні разових робіт, безпосередньо не пов'язаних із посадовими обов'язками або обов'язками за спеціальністю, – цільовий інструктаж відповідно до характеру виконуваної роботи.

1.4. Один раз на рік працівники повинні проходити перевірку знань відповідних нормативних актів з охорони праці та пожежної безпеки.

1.5. При залученні працівників до виконання робіт, пов'язаних з підняттям на висоту 1,3 м і вище, вони повинні попередньо пройти медичний огляд та спеціальне навчання з безпечного виконання робіт на висоті.

1.6. Кожен працівник під час виконання своїх трудових обов'язків повинен:

- виконувати тільки ту роботу, яка передбачена посадовими чи робочими інструкціями або доручена йому керівником;
- дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку;
- дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території університету;
- знати і виконувати вимоги правил пожежної безпеки, знати місця знаходження первинних засобів пожежогасіння та уміти ними користуватися;
- знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, вимоги санітарно-гігієнічних норм і правил, вміти надавати домедичну допомогу;
- користуватися передбаченими засобами колективного та індивідуального захисту.

1.7. Палити та приймати їжу дозволяється тільки у спеціально відведених для цього місцях.

1.8. Основними шкідливими та небезпечними виробничими факторами, які за певних обставин можуть призвести до травматизму чи професійних захворювань, є такі:

- підвищена напруга електричної мережі;
- робочий інструмент та частини деталей, що обробляються;
- підвищені рівні фізичного навантаження;
- підвищені рівні шуму та вібрації;
- підвищена запиленість повітря робочої зони.

1.9. Працівник безоплатно забезпечується спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту (ЗІЗ) відповідно до діючих Типових галузевих норм чи норм, передбачених Колективним договором.

1.10. Весь ручний інструмент (як той, що зберігається на складі, так і виданий на руки) повинен періодично, не рідше одного разу на 3 місяці, оглядатись відповідальними особами, і у разі виявлення несправностей вилучатись з експлуатації.

Відповідальними особами за справний стан ручного слюсарного інструменту є працівник, який його використовує, і безпосередній керівник.

1.11. Ручний інструмент, призначений для повсякденного застосування, повинен закріплюватись за працівниками для індивідуального або бригадного користування.

1.12. Ручний інструмент повинен відповідати наступним вимогам:

а) слюсарний верстак повинен бути без вибоїн, тріщин та інших дефектів. Верстатні лещата повинні мати паралельні губки з неспрацьованою на них насічкою та укомплектовуватись прокладками з м'якого металу для міцного затискування деталей. Верстаки повинні мати жорстку і міцну конструкцію, бути достатньо стійкими. Верхній щит верстака оббивається залізом. При оббивці не допускається залишати виступаючі кромки заліза та гострі кути. Гвинти для кріплення верхніх щитів повинні бути з потайною головкою. Ширина верстака повинна бути не менше 0,7 м;

б) бойки молотків і кувалд повинні мати гладку, трохи опуклу поверхню без скосів, вибоїн, відколів, тріщин та зачепів;

в) ручки молотків, кувалд та іншого інструменту ударної дії повинні виготовлятися з сухої деревини твердих листяних порід (берези, дуба, бука, клена, ясеня, горобини, кизилу, граба) без сучків та косошару або із синтетичних матеріалів, що забезпечують експлуатаційну міцність і надійність у роботі. Використання рукояток, виготовлених з деревини м'яких та великошарових порід дерев (ялини, сосни тощо), а також із сирої деревини, не допускається. Ручки повинні мати по всій довжині в перерізі овальну форму, бути гладкими, не мати тріщин і дещо потовщуватись (крім кувалд) до вільного кінця – для запобігання вислизанню інструменту з рук працівника під час замахів та ударів. У кувалд ручка до вільного кінця повинна дещо потоншуватись. Кувалда повинна насаджуватись на рукоятку в бік потовщеного кінця без застосування клинів. Вісь ручки повинна бути строго перпендикулярна до поздовжньої осі інструмента. Клини для закріплення інструмента на ручці повинні виготовлятися з м'якої сталі. Вони повинні мати насічки (йоржі). Під час забивання клинів у ручки молотків вони повинні утримуватись кліщами;

г) стержень ручного інструменту із загостреним робочим кінцем (напилки, викрутки тощо) повинен надійно закріплюватись в рівній, гладко зачищеній рукоятці, яка, для більшої міцності, повинна бути стягнута з обох кінців металевими бандажними кільцями. Не дозволяється працювати інструментом (напилки, шабери тощо), на загострені кінці якого насажені рукоятки без металевих бандажних кілець;

д) держакі лопат повинні виготовлятися з деревини без сучків та косошару або із синтетичних матеріалів та міцно закріплюватись у тримачах, причому нижню частину держака, що виступає з тримача, необхідно зрізувати похило до поверхні лопати;

е) ломі повинні бути прямими з відтягненими та загостреними кінцями;

ж) інструмент ударної дії (зубила, крейцмейселі, бородки, просічки, керни тощо) повинен мати гладку потиличну частину без тріщин, зачепів та скосів, а на його робочому кінці не повинно бути пошкоджень. Довжина інструменту ударної дії повинна бути не менше 150 мм. Кут загострення робочої частини зубила повинен відповідати оброблюваному матеріалу і мати наступні значення:

- 70° — для рубання чавуну та бронзи;
- 60° — для рубання сталі середньої твердості;
- 45° — для рубання міді та латуні;
- 35° — для рубання алюмінію та цинку.

Середня частина зубила повинна мати овальний або багатогранний переріз без гострих ребер та зачепів на бокових гранях, ударна частина – форму зрізаного конуса;

и) викрутки повинні бути з рівними, не викривленими стержнями, рукоятки викруток повинні бути цілими, без сколів і тріщин;

к) робочі поверхні гайкових ключів не повинні мати збитих скосів, а рукоятки – зачепів. На рукоятці ключа має бути зазначений його розмір;

л) поверхні металевих ручок кліщів повинні бути гладкими (без вм'ятин, зазубрин і зачепів). З внутрішнього боку ручок кліщів повинен бути упор для запобігання здавлюванню пальців руки працівника.

1.13. Працівник має право відмовитися від роботи, якщо умови її виконання створюють загрозу його здоров'ю або життю чи суперечать вимогам нормативних актів з охорони праці.

1.14. За порушення вимог цієї інструкції працівник несе адміністративну, дисциплінарну та карну відповідальність згідно діючого законодавства України.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ

2.1. Працівник перед початком роботи повинен:

– одягнути та привести до ладу передбачені для виконання роботи спецодяг, спецвзуття та ЗІЗ;

– отримати завдання у керівника робіт;

– оглянути і підготувати робоче місце і підходи до нього на відповідність вимогам безпеки, прибрати все зайве, перевірити стан підлоги на робочому місці, мокру або слизьку підлогу необхідно протерти;

– оглянути інструмент, інвентар, пристосування, перевірити їх справність;

– розташувати інструменти на робочому місці з максимальною зручністю для користування, не допускати в зоні роботи наявності непотрібних предметів; інструмент на робочому місці необхідно розміщувати так, щоб запобігти його скочуванню або падінню;

– переконатися в достатній освітленості робочого місця; при недостатньому освітленні задіяти переносні освітлювальні пристрої.

2.2. При виявленні загрози безпечному проведенню роботи, необхідно доповісти про це безпосередньому керівнику і до роботи не приступати. Дозволяється приступати до роботи тільки після усунення виявлених недоліків.

3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС РОБОТИ

3.1. Працівник під час роботи повинен бути уважним, не відволікатися та не відволікати інших працівників.

3.2. Під час виконання робіт із застосуванням клинів або зубил за допомогою кувалд працівники повинні використовувати клинотримачі з рукояткою завдовжки не менше 0,7 м.

3.3. При роботі інструментом ударної дії необхідно користуватися захисними окулярами для запобігання попаданню в очі твердих частинок.

3.4. Викрутки необхідно вибирати по ширині їх робочої частини (лопатки) в залежності від розміру шліца у головці шурупа або гвинта.

3.5. Під час викручування і закручування гайок і болтів, при необхідності, застосовуються ключі з довгими рукоятками. Подовжувати рукоятки ключів допускається тільки додатковими важелями типу "зірочка". Не дозволяється застосовувати для подовження гайкових ключів інші додаткові важелі, ключі, труби тощо.

3.6. Для відкручування болтів та гайок гайкові ключі необхідно підбирати таким чином, щоб розміри зіву (захвату) ключів не перевищували розмірів граней головок болтів (гайок) більше ніж на 0,3 мм. Застосування підкладок при зазорі між площинами губок ключів і головок болтів або гайок більш допустимого не допускається.

3.7. При відкручування шурупів або гвинтів, особливо таких, які заіржавіли, необхідно міцно закріплювати деталь у лещатах, не тримати її в руках.

3.8. При ручному різанні металів ножівкою необхідно:

– міцно закріплювати в лещатах оброблювану деталь або заготовку;

- правильно відрегулювати натяг пиляльного полотна, так як при слабкому або надмірному натягу полотно може лопнути;
- в кінці різання послабити натиск на ножівку і притримувати рукою відрізану частину, щоб при її падінні не отримати травму.

3.9. Різання або правку листового металу необхідно виконувати в рукавицях для захисту рук від травмування гострими кромками металевих листів.

3.10. Забороняється під час виконання робіт із застосуванням ножиць для різання металу:

- різати ножицями метал, ударяючи по лезах або по ручках ножиць;
- розрізувати вузькі металеві штаби, які неможливо притиснути притискачами;
- використовувати ножиці, що мають ум'ятини, вищербини або тріщини в будь-якій частині ножів;
- застосовувати затуплені ножиці чи ножиці, у яких різальні краї ножів нещільно прилягають один до одного;
- подовжувати ручки ножиць, застосовуючи допоміжні важелі.

3.11. Забороняється класти інструмент на поручні огорожень або на необгороджений край площадки риштування, помосту, а також поблизу відкритих люків, колодязів тощо.

3.12. При збиранні вузлів і механізмів збіг отворів у з'єднаних деталях необхідно перевіряти за допомогою спеціальних монтажних оправок. Перевіряти збіг пальцями забороняється.

3.13. При розбиранні напресованих з'єднань необхідно застосовувати спеціальні знімачі (гвинтові, гідравлічні тощо).

3.14. Промивку деталей гасом необхідно здійснювати в спеціальній тарі у відведеному для цього місці. Забруднені залишки гасу зливати в призначену для цього ємність, яка щільно закривається кришкою.

3.15. Під час переміщення або перевезення інструменту з гострими частинами ці частини повинні бути захищені.

3.16. Роботи з слюсарної обробки металів виконувати тільки після надійного закріплення їх у лещатах.

3.17. При використанні слюсарного верстака необхідно розміщувати на ньому тільки ті деталі та інструмент, які необхідні для виконання роботи.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

4.1. Привести робоче місце в належний стан. Прибрати сміття, стружку тощо. Пил і стружку необхідно змити щіткою. Щоб уникнути травмування забороняється здувати пил і стружку стисненим повітрям, ротом або прибирати їх голими руками.

4.2. Робочий інструмент і пристосування почистити і помістити до відведених для зберігання місць.

4.3. Зняти спеціальний одяг, спецвзуття, інші ЗІЗ та помістити їх до місця зберігання.

4.4. Вимити руки, обличчя, при необхідності прийняти душ, переодягнутися у чистий одяг.

4.5. Доповісти керівнику про виявлені під час роботи недоліки.

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЯХ

5.1. В процесі роботи можуть виникнути наступні аварійні ситуації:

- загоряння обладнання або матеріалів, виникнення пожежі;
- пошкодження ізоляції електрообладнання, виникнення напруги дотику та крокової напруги.

5.2. У разі виникнення аварійної ситуації необхідно:

- обгородити небезпечну зону і не допускати в неї сторонніх осіб; якщо обстановка не загрожує життю і здоров'ю працівників і не повинна призвести до більш тяжких наслідків, необхідно її зберегти такою, якою вона була на момент настання події, для проведення розслідування;

– при пожежі приступити до її ліквідації; якщо погасити пожежу своїми силами неможливо, викликати пожежну команду;

– повідомити про те, що сталося, керівника робіт.

5.3. У разі настання нещасного випадку:

– негайно звільнити потерпілого від дії вражаючого фактору;

– перенести його в безпечне місце;

– визначити стан потерпілого, при необхідності надати йому домедичну допомогу, а у тяжких випадках викликати екстрену медичну допомогу.

5.4. При ліквідації аварійної ситуації виконувати вказівки керівника робіт.

Склав:

Провідний фахівець відділу охорони праці
та пожежної безпеки

К.С. Босенко

Узгоджено:

Начальник відділу охорони праці
та пожежної безпеки

К.О. Каріх

В.о. начальника юридичного відділу

Н.Ю. Заїка

Голова комісії профкому з питань
охорони праці

М.М. Олада